

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η κατάσταση της απασχόλησης στο γεωργικό τομέα στην ΕΕ και στις υποψήφιες χώρες: Προοπτικές Δράσης έως το 2010»

(2004/C 108/21)

Στις 23 Ιανουαρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα: «Η κατάσταση της απασχόλησης στο γεωργικό τομέα στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη: προοπτικές δράσης μέχρι το 2010»

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου και περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 18 Δεκεμβρίου 2003, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. WILMS.

Κατά την 405η σύνοδο ολομέλειας της 28ης και 29ης Ιανουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 29ης Ιανουαρίου 2004) η ΕΟΚΕ υιοθέτησε με 65 έναντι 2 ψήφων κατά και χωρίς αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1 Η γεωργία και η ανάπτυξη της υπαίθρου ανήκουν στα προβλήματα που πρέπει να επιλυθούν επειγόντως στα πλαίσια της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς ανατολάς. Η προσαρμογή της γεωργίας των χωρών της Κεντρικής Ευρώπης στους όρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα επιδράσει σχεδόν σε όλους τους τομείς της διαβίωσης στις αγροτικές περιοχές. Οι αγροτικές περιοχές των υποψηφίων χωρών θα υποστούν ριζικές μεταβολές.

1.2 Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς ανατολάς αποτελεί ωστόσο και μια ευκαιρία για την επίλυση των οικονομικών και διαρθρωτικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει η γεωργία στις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης μέσω μιας εύστοχης γεωργικής πολιτικής.

1.3 Μία από τις συνέπειες της διεύρυνσης θα είναι η αύξηση του αριθμού των ατόμων που ασχολούνται με τη γεωργία, τόσο γεωργών όσο και των εργαζομένων, καθώς και οι διαρθρωτικές μεταβολές που συνεπάγεται η αύξηση αυτή, γεγονός το οποίο θα οξύνει τον ανταγωνισμό τόσο μεταξύ εργαζομένων όσο και μεταξύ των γεωργών. Το φαινόμενο αυτό θα επιδράσει με δραματικό τρόπο στον οικονομικό και κοινωνικό ιστό του γεωργικού τομέα στην Ευρώπη αλλά και στα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης.

1.4 Στο πλαίσιο της προετοιμασίας της παρούσας γνωμοδότησης, η ΕΟΚΕ διοργάνωσε δημόσια ακρόαση κατά την οποία εμπειρογνώμονες από ορισμένα υποψήφια κράτη μέλη παρουσίασαν την κατάσταση που επικρατεί στη χώρα τους. Συγκεκριμένα εθίγησαν τα ακόλουθα θέματα:

- τα υψηλά ποσοστά ανεργίας στη γεωργία
- το υψηλό επίπεδο της φτώχειας στον αγροτικό χώρο και η εγκατάλειψη της υπαίθρου
- ο αριθμός των μεταναστών που διακινούνται από την Ανατολή προς τη Δύση,
- η ελλιπής κοινωνική ασφάλιση στη γεωργία και ο υψηλός μέσος όρος της ηλικίας των εργαζομένων στον τομέα αυτό,
- η ελλιπής επαγγελματική κατάρτιση των εργαζομένων,
- η ανεπαρκής διάθεση κεφαλαίων στις εκμεταλλεύσεις,
- η απουσία διαρθρώσεων της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών.

1.5 Η εικόνα που παρουσίασαν οι εμπειρογνώμονες ήταν εντελώς αντίθετη από αυτήν που περιγράφει η Επιτροπή στις επίσημες εκθέσεις της. Έδειξαν σαφώς ότι ιδιαίτερα οι άνθρωποι που ζουν στον αγροτικό χώρο θεωρούν τη κατάσταση πολύ χειρότερη απ' ό,τι περιγράφεται στα έγγραφα της Επιτροπής. Η συμβολή των εμπειρογνώμωνών έδειξε όμως και την αισιοδοξία των ανθρώπων. Προσδοκούν ότι η ένταξη της χώρας τους στην ΕΕ θα δώσει μια νέα ώθηση στην οικονομική ανάπτυξη.

1.6 Η τεράστια ανισότητα των εισοδημάτων μεταξύ των σημερινών και των μελλοντικών κρατών μελών καθώς και το μεγάλο ποσοστό απασχόλησης στη γεωργία στα υποψήφια κράτη μέλη αποτελούν ένα από τα κύρια προβλήματα της προς ανατολάς διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η εμφάνιση συγκεντρώσεων γεωργικών εκμεταλλεύσεων και διαρθρωτικών ρήξεων στις αγροτικές περιοχές, θα οδηγήσουν αναπόφευκτα, εάν δεν ληφθούν μέτρα, σε αύξηση της ανεργίας στις αγροτικές περιοχές των υποψηφίων κρατών μελών και στην όξυνση της κατάστασης στην αγορά εργασίας στα σημερινά κράτη μέλη.

1.7 Αναμένεται επίσης να διευρυνθεί το χάσμα μεταξύ των μεγάλων αστικών κέντρων και της αγροτικής περιφέρειας όσον αφορά την ευμάρεια. Σε σύγκριση με όλους τους υπόλοιπους κλάδους, η γεωργία παρουσιάζει το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας. Νέες θέσεις εργασίας εκτός της γεωργίας είναι σχεδόν ανύπαρκτες στις αγροτικές περιφέρειες.

1.8 Η εξέλιξη αυτή οδήγησε σε ακόμη μεγαλύτερη φτώχεια στις αγροτικές περιφέρειες και αυτό όχι μόνο από οικονομική άποψη. Μεταβολές θα σημειωθούν και στο ανθρώπινο κεφάλαιο. Νέοι, καταρτισμένοι άνθρωποι εγκαταλείπουν τον αγροτικό χώρο και κατευθύνονται προς πιο ακμάζουσες περιοχές.

1.9 Είναι απαραίτητο να ενταθούν κατά τα επόμενα χρόνια οι προσπάθειες για την καταπολέμηση της ανεργίας. Θα πρέπει συνεπώς να αξιοποιηθεί αποτελεσματικότερα το υφιστάμενο δυναμικό και να αναπτυχθεί μια πολιτική προσέγγιση η οποία να καθιστά δυνατή τη δημιουργία συνεργιών με βάση τις υφιστάμενες δυνατότητες και τα ισχύοντα προγράμματα. Οι κοινωνικοί εταίροι θα μπορούν, σε συνεργασία με άλλους παράγοντες στις περιφέρειες, να συμβάλουν στην ανάπτυξη και στην υλοποίηση νέων ιδεών, χάρη στις επαγγελματικές τους γνώσεις και την πείρα τους σχετικά με την αξιοποίηση δυναμικού. Η επαφή τους με γενικότερα προγράμματα και οι δικηκτικές αρχές θα διευκολύνει την υλοποίηση των σχεδίων τους.

2. Η σημερινή κατάσταση

2.1 Μια ανταγωνιστική και βιώσιμη γεωργία

2.1.1 Με το πρόγραμμα δράσης 2000 σημειώθηκε μια στροφή στην Κοινή Γεωργική Πολιτική. Μολονότι η πορεία που χαράχθηκε προκαλεί συχνά σκεπτικισμό, είναι σαφές ότι στα πλαίσια της διεύρυνσης, αλλά και λόγω της διεθνούς πίεσης (διαπραγματεύσεις στον ΠΟΕ), ήταν απαραίτητο να βρεθούν νέοι δρόμοι στην πορεία της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής οι οποίοι να προσφέρουν τόσο στα παλαιά όσο και στα νέα κράτη μέλη δυνατότητες για την ανάπτυξη ανταγωνιστικής γεωργίας. Σε μια πολυλειτουργική γεωργία, χαρακτηριστικό στοιχείο της γεωργικής πολιτικής πρέπει να είναι η βιώσιμη διαχείριση των γεωργικών πόρων.

2.1.2 Τα υποψήφια κράτη μέλη παρουσιάζουν σήμερα μεγάλη καθυστέρηση όσον αφορά την προσαρμογή του αγροτικού τους συστήματος στα ευρωπαϊκά πρότυπα. Ιδιαίτερη ανησυχία προκαλούν η κατάσταση στη γεωργία, η κανονική πληρωμή των οικονομικών ενισχύσεων, τα ποιοτικά πρότυπα καθώς και το περιβάλλον. (1)

2.2 Η βιώσιμη γεωργία μπορεί να λειτουργήσει μόνο στα πλαίσια μιας ολοκληρωμένης πολιτικής για τον αγροτικό χώρο

2.2.1 Στον αγροτικό χώρο δρουν πολυάριθμοι παράγοντες και διατίθεται μια πληθώρα δυνατοτήτων ενίσχυσης εκ των οποίων ορισμένες, όπως το διαρθρωτικό ταμείο, θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν καλύτερα. Η έλλειψη ολοκληρωμένων προσεγγίσεων για την αποτελεσματική χρήση του υφιστάμενου δυναμικού αποτελεί αρνητικό στοιχείο.

2.2.2 Η οικονομική σημασία της γεωργίας για τον αγροτικό χώρο δεν περιορίζεται μόνο στον γεωργικό τομέα. Με κάθε ευρώ που επενδύεται στη γεωργία επιτυγχάνεται προστιθέμενη αξία σε όλους τους συναφείς τομείς της παραγωγικής αλυσίδας και κατά συνέπεια δημιουργούνται και στους τομείς αυτούς νέες θέσεις εργασίας. Από κάθε θέση εργασίας στη γεωργία εξαρτώνται 4 έως 5 θέσεις εργασίας στους συναφείς τομείς της παραγωγικής αλυσίδας.

2.3 Η σταθερότητα των γεωργικών εισοδημάτων

2.3.1 «Στο επίπεδο της ΕΕ 15 τα κατά κεφαλήν γεωργικά εισοδήματα εξελίχθηκαν αρκετά ευνοϊκά, αφότου άρχισε η μεταρρυθμιστική διαδικασία. Εντούτοις, αυτή η ευνοϊκή εξέλιξη αποκρύπτει την αυξημένη σημασία των άμεσων ενισχύσεων στο γεωργικό εισόδημα, καθώς και σημαντικές διακυμάνσεις μεταξύ χωρών, περιφερειών και τομέων.

2.3.2 Επειδή τα εισοδήματα από την αγορά μόνα τους δεν αρκούν για να εξασφαλίσουν ένα αποδεκτό βιοτικό επίπεδο για πολλά γεωργικά νοικοκυριά, οι άμεσες ενισχύσεις εξακολουθούν να διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στην εξασφάλιση δίκαιου ποιοτικού επιπέδου και σταθερότητας εισοδήματος για τη γεωργική κοινότητα».

2.3.3 Η θετική αυτή εξέλιξη των εισοδημάτων στη γεωργία δεν αναιρεί όμως το γεγονός ότι τα εισοδήματα σε άλλους κλάδους εξελίχθηκαν πολύ ευνοϊκότερα και ότι η γεωργία σημείωσε καθυστέρηση σε σχέση με την γενική εξέλιξη των εισοδημάτων.

2.4 Η απασχόληση στη γεωργία

2.4.1 Η προσχώρηση των υποψηφίων χωρών θα οδηγήσει στη μείωση του μέσου όρου απασχόλησης στην ΕΕ και στην αύξηση του ποσοστού ανεργίας. Ιδιαίτερα προβληματική θα είναι η κατάσταση στη γεωργία. Ενώ το ποσοστό απασχόλησης στη γεωργία στην Ευρώπη των 15 ανέρχεται σε 4,1 %, το αντίστοιχο ποσοστό στις 10 υπό ένταξη χώρες ανέρχεται σε 13,2 % (20,8 % αν συνυπολογισθούν τα στοιχεία για τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία). Μετά τη διεύρυνση, το ποσοστό απασχόλησης στη γεωργία θα ανέλθει σε 5,5 % στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 25 (7,6 % στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 27).

2.4.2 Αν δεν ληφθούν μέτρα, το ήδη σήμερα εξαιρετικά υψηλό ποσοστό ανεργίας στις αγροτικές περιοχές θα αυξηθεί ακόμη περισσότερο

2.4.3 «Κατά τα επόμενα έτη (ανεξάρτητα από τη διεύρυνση) αναμένεται ότι στις περισσότερες υποψήφιες χώρες θα σημειωθούν σημαντικές μεταρρυθμίσεις στο γεωργικό τομέα, λόγω των οποίων θα ασκηθούν διαρθρωτικές πιέσεις στις αγροτικές περιοχές των χωρών αυτών».

2.4.4 Στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 15 απασχολούνται σήμερα περίπου 5,5 εκατομμύρια γεωργοί σε ιδιόκτητη γεωργική εκμετάλλευση (περίπου 10 εκατ. στα υπό ένταξη κράτη). Ο αριθμός των μικρών γεωργικών εκμεταλλεύσεων συνεχίζει να μειώνεται σταθερά. Μετά τη διεύρυνση η διαδικασία αυτή αναμένεται να επιταχυνθεί αισθητά ιδιαίτερα στα υπό ένταξη κράτη. Ο αριθμός των εργοδοτών στην ευρωπαϊκή γεωργία ανέρχεται σε περίπου 1 εκατομμύριο (περίπου 80 000 στα 10 νέα κράτη μέλη).

2.4.5 Στα 15 κράτη μέλη της ΕΕ, περίπου 1 εκατομ. εργαζόμενοι με σταθερή σχέση εργασίας είναι εγγεγραμμένοι στο εθνικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης (περίπου 550 000 στα 10 υπό ένταξη κράτη). Η διεύρυνση θα προκαλέσει μια μεταβολή στην αναλογία μεταξύ μικρών γεωργικών εκμεταλλεύσεων και εργαζομένων στη γεωργία (περισσότεροι εργαζόμενοι και λιγότερες εκμεταλλεύσεις).

2.4.6 Η ΕΟΚΕ έχει ασχοληθεί επανειλημμένα με την κατάσταση των εποχικών εργαζομένων στη γεωργία. Παρά τις πολυάριθμες εκκλήσεις προς την Επιτροπή, δεν διατίθενται σήμερα ακόμη ακριβή στοιχεία σχετικά με τον αριθμό, τη χώρα προέλευσης, τις αμοιβές, την κοινωνική κατάσταση και τις συνθήκες διαβίωσης των εποχικά εργαζομένων στην Ευρώπη. Ο συνολικός αριθμός των εποχικών εργαζομένων στην ευρωπαϊκή γεωργία εκτιμάται σήμερα σε περίπου 4,5 εκατομμύρια εκ των οποίων τουλάχιστον 1 000 000 εργάζονται με πλήρη απασχόληση. Από τους εργαζόμενους αυτούς οι 420 000 προέρχονται από ευρωπαϊκές τρίτες χώρες και 50 000 από μη ευρωπαϊκές χώρες. Στα υπό ένταξη κράτη εκτιμάται ότι απασχολούνται περίπου 250 000 εποχικοί εργαζόμενοι. Επιπλέον, και στις χώρες αυτές μεγάλος αριθμός εποχικών εργαζομένων, κυρίως από τη Ρωσία, την Ουκρανία και τη Λευκορωσία, απασχολείται παράνομα.

2.4.7 Ανησυχίες προκαλεί επίσης ο αυξανόμενος αριθμός λαθρομεταναστών από τρίτες χώρες και κυρίως από τη Ρωσία, την Ουκρανία και τη Λευκορωσία. Μόνο στην Τσεχία, εκτιμάται ότι διαμένουν περίπου 250 000 λαθρομετανάστες.

(1) Εκτενής έκθεση παρακολούθησης της Επιτροπής σχετικά με την πρόοδο της προετοιμασίας της ένταξης, 2003

2.4.8 Κατά την ακρόαση αναφέρθηκε ότι στις υπό ένταξη χώρες απασχολείται στη γεωργία μεγάλος αριθμός εργαζομένων που δεν καλύπτεται από τις στατιστικές, διότι πρόκειται για βοηθητικό προσωπικό που δεν αμείβεται.

2.4.9 Κατά τα τελευταία χρόνια, ανάμεσα στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, αναπτύχθηκε ένα νέος τομέας δραστηριότητας στα πλαίσια του οποίου οι ιδιώτες αναλαμβάνουν οικειοθελώς να εργασθούν για το κοινωνικό σύνολο. Χάρη στη δραστηριότητα αυτή αναδύθηκαν πολυάριθμες επιχειρήσεις που απασχολούν όλο και περισσότερους εργαζόμενους. Οι επιχειρήσεις και οι οργανισμοί αυτοί της επονομαζόμενης «κοινωνικού οικονομίας» ή του «τρίτου τομέα» δραστηριοποιούνται παραδοσιακά και στις αγροτικές περιοχές. Οι ενώσεις που δραστηριοποιούνται με στόχο τη διατήρηση του πολιτισμού και των τοπικών παραδόσεων, την προώθηση στην αγορά των τουριστικών και πολιτισμικών εγκαταστάσεων, την ανάπτυξη δραστηριοτήτων υπέρ των νέων αλλά και οι συνεταιρισμοί για την από κοινού διάθεση στην αγορά των γεωργικών προϊόντων, αποκτούν ολοένα μεγαλύτερη σημασία για την οικονομική αλλά και την κοινωνική, πολιτισμική και οικολογική ζωή στις αγροτικές περιοχές. Η Επιτροπή έχει τονίσει επανειλημμένα την οικονομική σημασία του τομέα αυτού..

2.4.10 Η Επιτροπή επισημαίνει στα πλαίσια της στρατηγικής της για την απασχόληση, την τοπική διάσταση της απασχόλησης. Οι αγροτικές περιοχές εξακολουθούν να ανήκουν στις περιοχές που σημειώνουν το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας και το χαμηλότερο βιοτικό επίπεδο. Ωστόσο, δεν υπάρχουν στρατηγικές υλοποίησης των τοπικών πρωτοβουλιών απασχόλησης για τον αγροτικό χώρο. Ακόμη και στα εθνικά και τοπικά προγράμματα δράσης για την απασχόληση, ο αγροτικός χώρος και ο τομέας της γεωργίας δεν λαμβάνονται καθόλου ή ελάχιστα υπόψη.

2.5 Το γεωργικό εισόδημα

2.5.1 Αν υφίστανται στη σημερινή ΕΕ σημαντικές εισοδηματικές ανισότητες στη γεωργία, με τη διεύρυνση οι ανισότητες αυτές μεταξύ των επιχειρήσεων, των γεωργών και των εργαζομένων θα αυξηθούν ακόμη περισσότερο.

2.5.2 «Η εξασφάλιση ενός δίκαιου βιοτικού επιπέδου για τους γεωργούς και τις οικογένειές τους, η συμβολή στη σταθερότητα των γεωργικών εισοδημάτων παραμένουν βασικοί στόχοι για την ΚΓΠ (²). Ωστόσο, αναμένεται να σημειωθούν απώλειες εισοδημάτων ιδιαίτερα για τις μικρές εκμεταλλεύσεις.

(²) Βλέπε υποσημείωση 1.

2.5.3 Η ΕΟΚΕ έχει επισημάνει επανειλημμένα το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν αναφέρει στις εκθέσεις της τους εργαζόμενους στη γεωργία. Μολονότι αυτή η κατηγορία εργαζομένων πλήττεται άμεσα από τις οικονομικές και διαρθρωτικές μεταβολές, δεν υπάρχουν εκθέσεις σχετικά με τις μεταβολές των εισοδημάτων και της κοινωνικής κατάστασης των εργαζομένων και των στη γεωργία και των μισθωτών στον τομέα αυτό.

2.5.4 Το χάσμα όσον αφορά το βιοτικό επίπεδο μεταξύ των περιφερειών της Ευρώπης μπορεί μακροπρόθεσμα να αποτελέσει απειλή για τις τοπικές συμβάσεις εργασίας και κατ' επέκταση για τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας. Όσο λιγότερα θέματα μπορούν να ρυθμιστούν μέσω ελεύθερων διαπραγματεύσεων από τους ίδιους τους κοινωνικούς εταίρους τόσο περισσότερο είναι αναγκαία η ρυθμιστική παρέμβαση του κράτους με στόχο να αποφευχθεί η γενική εξαθλίωση, μέσω της έκδοσης κανονισμών διαταγμάτων και ρυθμίσεων σχετικά με το κατώτατο εισόδημα.

2.5.5 Στις χώρες της Βορειοδυτικής Ευρώπης όπως η Ολλανδία και η Δανία το επίπεδο των μισθών είναι αρκετά υψηλό ενώ σε χώρες της Κεντρικής Ευρώπης, όπως η Σλοβενία και η Πολωνία, οι μισθοί φθάνουν μόλις το ένα τέταρτο των μισθών στις χώρες της Βορειοδυτικής Ευρώπης. Σε χώρες που βρίσκονται στο κέντρο της Ευρώπης όπως η Γερμανία, η Αυστρία και η Βόρεια Ιταλία, οι οποίες βρίσκονται στα γεωγραφικά «σύνορα της ευμάρειας», οι διαφορές αυτές ενδέχεται να διαταράξουν τη διάρθρωση των μισθών.

2.5.6 Σε κάθε κράτος οι συλλογικές συμβάσεις συνάπτονται σε διαφορετικό επίπεδο. Π.χ. ενώ στις Κάτω Χώρες οι συλλογικές συμβάσεις συνάπτονται σε κεντρικό επίπεδο, στη Γερμανία συνάπτεται πρώτα σε ομοσπονδιακό επίπεδο μια συμφωνία πλαίσιο η οποία υλοποιείται στη συνέχεια σε περιφερειακό επίπεδο. Σε άλλα κράτη μέλη, οι συλλογικές συμβάσεις συνάπτονται μόνο σε περιφερειακό επίπεδο ή ακόμη και σε επίπεδο επιχειρήσεων.

2.5.7 Η επιρροή που ασκεί το κράτος στη σύναψη συλλογικών συμβάσεων διαφέρει επίσης από χώρα σε χώρα. Ενώ π.χ. στην Αυστρία και στη Γερμανία οι κοινωνικοί εταίροι διαπραγματεύονται με απόλυτη αυτονομία, στη Μεγάλη Βρετανία μπορεί να παρέμβει το κράτος.

2.5.8 Σε πολλά κράτη μέλη το κατώτατο όριο καθορίζεται από ένα ελάχιστο μισθό. Όσο μικρότερη επιρροή μπορούν να ασκήσουν οι συνδικαλιστικές οργανώσεις και οι ενώσεις των εργοδοτών στη διαμόρφωση των συλλογικών συμβάσεων τόσο πιο απαραίτητη είναι η παρέμβαση του νομοθέτη.

2.5.9 Στις υπό ένταξη χώρες η σύναψη και η εφαρμογή συλλογικών συμβάσεων είναι εξαιρετικά δύσκολη. Μόλις άρχισε η σύναψη συμφωνιών σε περιφερειακό και διαπεριφερειακό επίπεδο.

2.5.10 Στα πλαίσια μιας συμφωνίας με χαρακτήρα σύστασης, οι κοινωνικοί εταίροι του γεωργικού τομέα τόνισαν μεταξύ άλλων τη σημασία ελαστικών ρυθμίσεων όσον αφορά το χρόνο εργασίας σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις και πρότειναν να θεσπισθεί ρύθμιση σχετικά με τον ετήσιο χρόνο εργασίας.

2.5.11 Η διάρθρωση και το επίπεδο των εισοδημάτων στη γεωργία διαμορφώνονται με βάση τα εθνικά συστήματα, τα οποία χρειάζεται να αναθεωρηθούν ενόψει της διεύρυνσης, τόσο στα σημερινά όσο και στα μελλοντικά κράτη μέλη.

2.6 Τα κοινωνικά κριτήρια σε μια βιώσιμη γεωργία

2.6.1 Για την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης πρέπει να επιδιώκεται η ισορροπία μεταξύ της κοινωνικής, της οικονομικής και της οικολογικής διάστασης. Η συζήτηση σχετικά με την κοινωνική διάσταση, τα κριτήρια και τους δείκτες βρίσκεται ακόμη στο αρχικό της στάδιο. Επί του παρόντος δεν έχει διευκρινιστεί ακόμη τι ακριβώς είναι η κοινωνική βιωσιμότητα ή τι θα μπορούσε να είναι. Η σχετική συζήτηση διεξάγεται κατά κύριο λόγο σε επιστημονικό επίπεδο ή σε επίπεδο κορυφής σε ορισμένες επιχειρήσεις, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η βασική αρχή της συμμετοχής. Η συζήτηση αυτή πραγματοποιείται δηλαδή χωρίς τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων παραγόντων και επομένως είναι αμφισβητήσιμο αν τα αποτελέσματά της θα λάβουν την αποδοχή που είναι απαραίτητη για την υλοποίησή τους στην πράξη.

2.7 Η κοινωνική ασφάλιση

2.7.1 Η κοινωνική ασφάλιση στην Ευρώπη αποτελεί ένα πολύπλοκο σύστημα το οποίο δεν φαίνεται να απλουστεύτηκε μέσω της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Τα εθνικά συστήματα υγείας εξελίχθηκαν σύμφωνα με τις παραδόσεις και τον πολιτισμό του κάθε κράτους μέλους. Η κοινωνική ασφάλεια αποτελεί αρμοδιότητα των κρατών μελών.

2.7.1.1 Πολλά κράτη μέλη της Ένωσης αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της μακροπρόθεσμης χρηματοδότησης των συστημάτων ασφαλείας.

2.7.1.2 Τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης στις υπό προσχώρηση χώρες βρίσκονται στο στάδιο της αναδιάρθρωσης. Η μετάβαση από αποκλειστικά κρατικά συστήματα ασφαλίσεως προς αυτόνομα συστήματα, προσανατολισμένα προς την καταβολή εισφορών, οδηγεί, λόγω των χαμηλών εισοδημάτων και του υψηλού ποσοστού ανεργίας σε συστήματα ασφαλίσεως με χαμηλό κεφάλαιο. Αυτό σημαίνει ότι η συνταξιοδότηση λόγω γήρατος των εργαζομένων στη γεωργία και των γεωργών δεν έχει διασφαλιστεί επαρκώς.

2.7.2 Το επίπεδο των συντάξεων στο γεωργικό τομέα στα υπό ένταξη κράτη είναι εξαιρετικά χαμηλό, γεγονός το οποίο αναγκάζει πολλούς συνταξιούχους να συνεχίζουν να εργάζονται προκειμένου να διασφαλίσουν τα απαραίτητα για τη ζωή τους. Η προσαρμογή των συντάξεων αυτών στη γενική εξέλιξη των συντάξεων δεν φαίνεται εφικτή στο άμεσο μέλλον. Στα πλαίσια της ακρόασης αναφέρθηκε ότι ιδιαίτερα δύσκολη είναι η κατάσταση για τους γεωργούς που μετά την πολιτική αλλαγή βρέθηκαν στην ανεργία. Η κατάσταση για τους ανθρώπους αυτούς θα είναι ιδιαίτερα δραματική.

2.7.3 Τα συστήματα ασφαλείας γήρατος ρυθμίζονται διαφορετικά και στα επί μέρους κράτη μέλη. Συνήθως συνδυάζουν διάφορους πυλώνες:

- κρατικές συντάξεις,
- ασφάλειες που προβλέπονται από τη νομοθεσία,
- συμπληρωματικές συντάξεις που προβλέπονται από τις συλλογικές συμβάσεις και τέλος
- ιδιωτική ασφάλεια

2.7.4 Επειδή το εισόδημα στη γεωργία είναι χαμηλό, οι δυνατότητες για ιδιωτική ασφάλιση είναι περιορισμένες με αποτέλεσμα να αποκτά ιδιαίτερη σημασία η συμπληρωματική συνταξιοδότηση

που προβλέπεται από τις συλλογικές συμβάσεις και η οποία συμβάλλει στη βελτίωση του κατώτατου εισοδήματος που προβλέπει ο νόμος. Σχετικά παραδείγματα υπάρχουν στη Γερμανία, στις Κάτω Χώρες και τη Γαλλία.

2.7.5 Τα συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως πρέπει να προσαρμοστούν στη διεθνή κινητικότητα των εργαζομένων που αυξάνεται διαρκώς. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι διακινούμενοι εργαζόμενοι και οι εποχικοί εργαζόμενοι π.χ. δεν καλύπτονται καθόλου από τα συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως. Πολλά απομένουν ακόμα να γίνουν την κάλυψη αυτού του κενού.

2.7.6 Η εργασία στον γεωργικό τομέα μεταβάλλεται και συνεπώς μεταβάλλεται και η ποιότητά της. Η ποιότητα της εργασίας πρέπει να εξεταστεί υπό το πρίσμα της βιωσιμότητας και οφείλει να ανταποκρίνεται σε αντίστοιχα κριτήρια. Οι συνθήκες εργασίας πρέπει να διαμορφωθούν κατά τέτοιο τρόπο ώστε να διασφαλίζεται η ανανέωση του εργατικού δυναμικού.

2.7.7 Επίσης, πρέπει να προσαρμοστούν και τα συστήματα ασφαλείας της εργασίας και της προστασία της υγείας στα υπό ένταξη κράτη. Διαπιστώνεται ότι, παρά τις μεγάλες προσπάθειες που έχουν καταβληθεί στον τομέα αυτό, το ποσοστό ατυχημάτων των παιδιών και νέων που απασχολούνται στη γεωργία εξακολουθεί να είναι υψηλό.

2.7.8 Η αδυναμία που χαρακτηρίζει τα συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως στα κράτη της Κεντρικής Ευρώπης συμβάλλει ουσιαστικά στο υψηλό ποσοστό της γεωργικής οικονομίας με στόχο την ιδιοκατανάλωση. Για παράδειγμα, στην Πολωνία από τα 4 εκατομμύρια εργαζομένων στη γεωργία, περίπου 900 000 έχουν ήδη φθάσει στην ηλικία συνταξιοδότησης.

2.7.9 Πολλοί συμμετέχοντες στην ακρόαση επισήμαναν τον υψηλό μέσο όρο ηλικίας των εργαζομένων στη γεωργία και τις συνέπειες που έχει το γεγονός αυτό. Μακροπρόθεσμα, παρόμοια διάρθρωση ηλικιών οδηγεί σε έλλειψη ειδικευμένου εργατικού δυναμικού.

2.8 Κατάρτιση και δια βίου μάθηση

2.8.1 Στα πλαίσια των ευρωπαϊκών στρατηγικών αποδίδεται ιδιαίτερη σημασία στην επαγγελματική κατάρτιση. Υπάρχει αιτιώδης συνάφεια μεταξύ του αριθμού των θέσεων απασχόλησης, της ποιότητας και της κατάρτισης των εργαζομένων. Για τους λόγους αυτούς η προώθηση της επαγγελματικής κατάρτισης αποκτά ιδιαίτερη σημασία.

2.8.2 Μια καλή επαγγελματική βασική κατάρτιση των νέων αποτελεί βασική προϋπόθεση για την αδιάλειπτη συνέχεια της επαγγελματικής δραστηριότητας στο γεωργικό τομέα. Η κατάρτιση θα πρέπει να έχει τέτοιο προσανατολισμό ώστε να προσφέρει όχι μόνο ειδικευση υψηλού επιπέδου αλλά και ευρύτατες γενικές γνώσεις, χάρις τις οποίες ο εργαζόμενος θα μπορεί να αναζητήσει εργασία σε άλλους κλάδους ή σε άλλες χώρες.

2.8.3 Οι κοινωνικοί εταίροι συναψαν στα πλαίσια του κοινωνικού διαλόγου συμφωνία σχετικά με την επαγγελματική κατάρτιση και συμφώνησαν σχετικά με τα βήματα που πρέπει να πραγματοποιηθούν για την περαιτέρω εξέλιξη της επαγγελματικής κατάρτισης, ποια μορφή πρέπει να δοθεί στα επαγγελματικά διπλώματα ώστε να είναι σαφές το περιεχόμενό τους, με στόχο να ανταποκριθούν στην αυξανόμενη κινητικότητα των εργαζομένων.

2.8.4 Το ποσοστό συμμετοχής των εργαζομένων στη γεωργία σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης είναι πολύ χαμηλότερο από το μέσο όρο όλων των εργαζομένων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στα υπό ένταξη κράτη υπάρχει μεγάλη καθυστέρηση όσον αφορά την προσαρμογή της επαγγελματικής κατάρτισης στις νέες τεχνολογίες και τεχνικές, στις νέες αγορές καθώς και στα οικονομικά και κοινωνικά περιεχόμενα και στις επαγγελματικά προσόντα.

2.8.5 Για τη διαχείριση μιας γεωργικής εκμετάλλευσης δεν αρκεί σήμερα πλέον μόνον η γνώση που μεταδίδεται από γενιά σε γενιά. Στο βαθμό που μεταβάλλονται αδιάλειπτα οι τεχνικές οικολογικές, οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες αυξάνονται και οι απαιτήσεις προς τους γεωργούς. Ιδιαίτερα οι μεγάλες περιφέρειες, στις οποίες έχουν εγκατασταθεί μεγάλες γεωργικές εκμεταλλεύσεις, εξαρτώνται από την ανανέωση του δυναμικού σε επιχειρηματίες. Στα νέα ομοσπονδιακά κρατίδια της Γερμανίας σε σύντομο χρονικό διάστημα δεν θα διατίθεται πλέον ικανοποιητικός αριθμός στελεχών για την επιτυχημένη διαχείριση επιχειρήσεων. Παρόμοια εξέλιξη αναμένεται να σημειωθεί στο άμεσο μέλλον και στα υπό ένταξη κράτη.

2.8.6 Σχεδόν σε όλες τις γεωργικές περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά ιδιαίτερα στις παραμεθόριες και αραιοκατοικημένες περιοχές, παρατηρείται ότι οι νεότεροι και πιο κινητικοί άνθρωποι εγκαταλείπουν τις αγροτικές περιφέρειες. Πίσω μένουν κυρίως ηλικιωμένοι, οι οποίοι συχνά απειλούνται από κοινωνική απομόνωση και πνευματικό μαρασμό. Προκειμένου οι ηλικιωμένοι άνθρωποι να ζουν με αξιοπρέπεια, πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να συμμετάσχουν στην κοινωνία της κατάρτισης και της πληροφόρησης. Η κατάρτιση των ηλικιωμένων θα πρέπει:

- να αξιοποιεί τις εμπειρίες δεκαετιών που αποκτήθηκαν κατά τον ενεργό τους βίο στη γεωργία,
- να συμβάλλει ώστε να καλύπτονται οι ανάγκες των ηλικιωμένων ανθρώπων στην καθημερινή τους ζωή,
- να παρακινεί ηλικιωμένους να συμμετάσχουν στην κοινωνική ζωή και
- να καταπολεμά την απομόνωση και τον πνευματικό μαρασμό.

Ήδη υπάρχουν στις αγροτικές περιοχές πολυάριθμες δραστηριότητες από εθελοντικές οργανώσεις. Εκείνο που χρειάζεται να γίνει είναι ο συντονισμός των δραστηριοτήτων αυτών και μια ευστοχη ενσωμάτωση της κατάρτισης των ηλικιωμένων στα ευρωπαϊκά προγράμματα, όπως το πρόγραμμα του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) και το πρόγραμμα LEADER.

2.9 Συναπόφαση και συμμετοχή

2.9.1 Το κοινωνικό πρότυπο που έχει αναπτυχθεί κατά τα τελευταία χρόνια στην ΕΕ προσφέρει δυνατότητες συμμετοχής σε όσο το δυνατό περισσότερους παράγοντες. Οι κοινωνικοί εταίροι διαδραματίζουν σε αυτό το πλαίσιο έναν ιδιαίτερο ρόλο. Συμβάλλουν στην περαιτέρω ανάπτυξη του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου μέσω της σύναψης συμφωνιών, είτε στα πλαίσια του κοινωνικού διαλόγου είτε σε επίπεδο επιχειρήσεων. Με αυτή τη βασική έννοια μπορούν να συμπεριληφθούν στο πλαίσιο αυτό και τα συμφέροντα μη εμπορικού χαρακτήρα («non-trade concerns») στα οποία θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη σημασία κατά την προστασία της ΕΕ από εξωτερικούς παράγοντες. Σε αυτή την κατηγορία ανήκουν οι συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, συνδικαλιστικών οργανώσεων και άλλων μη κυβερνητικών οργανώσεων με στόχο την τήρηση κοινωνικών και περιβαλλοντικών προτύπων υψηλού επιπέδου στα πλαίσια της πιστοποίησης. Ιδιαίτερα ελπιδοφόρες προσεγγίσεις αποτελούν τα προγράμματα Flower Label και Forest Stewardship Council στη γεωργία και στη δασική οικονομία.

2.9.2 Με την ανάπτυξη των ευρωπαϊκών προγραμμάτων δημιουργήθηκαν νέες δυνατότητες συμμετοχής όπως π.χ. στα πλαίσια των συνοδευτικών επιτροπών για το Διαρθρωτικό Ταμείο, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο ή τις τοπικές ομάδες εργασίας του προγράμματος LEADER. Διαπιστώνεται όμως, επίσης, ότι οι κοινωνικοί εταίροι και ιδιαίτερα οι εργαζόμενοι, εκπροσωπούνται ανεπαρκώς στα όργανα αυτά, καθώς και ότι οι δημόσιες αρχές ασκούν υπερβολικά μεγάλη επιρροή.

2.9.3 Η συναπόφαση είναι ελάχιστα διαδεδομένη σε επίπεδο γεωργικών εκμεταλλεύσεων λόγω των μικρών τους διαστάσεων. Το περιορισμένο μέγεθος των εκμεταλλεύσεων είναι και ο λόγος για τον οποίο σε ελάχιστες γεωργικές εκμεταλλεύσεις λειτουργούν όργανα συναπόφασης. Στα υπό ένταξη κράτη όμως, στα οποία έχουν αναπτυχθεί μεγάλες γεωργικές εκμεταλλεύσεις πολλά απομένουν ακόμη να γίνουν, προκειμένου να καθιερωθούν τα όργανα συναπόφασης σε επίπεδο επιχειρήσεων.

2.9.4 Επειδή η συναπόφαση σε επίπεδο επιχειρήσεων στη γεωργία περιορίζεται σε ελάχιστες εκμεταλλεύσεις, αποκτά ιδιαίτερη σημασία η διεπιχειρησιακή διαδικασία της συναπόφασης. Σε ορισμένα κράτη μέλη υπάρχουν ήδη διαρθρώσεις που προσφέρουν δυνατότητες συμμετοχής στον τομέα της ειδικευσης και της απασχόλησης (Γαλλία).

2.9.5 Οι κοινωνικοί εταίροι, παράλληλα με τη δράση τους στα πλαίσια της θεσμικής συναπόφασης, συμμετέχουν σε αυξανόμενο βαθμό στην ανάπτυξη της κοινωνίας των πολιτών. Τα μέλη των οργανώσεων τους αναπτύσσουν ικανότητες όσον αφορά τη συνεργασία και την επικοινωνία και συμβάλλουν στην προσαρμογή πεπαικωμένων διαρθρώσεων. Από τη δραστηριότητα αυτή μπορούν να προκύψουν νέες ιδέες, προϊόντα, αγορές αλλά και θέσεις εργασίας για τις επιχειρήσεις.

3. Προοπτικές έως το 2010

3.1.1 Η ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποδεικνύει ότι τα οράματα μπορούν να γίνουν πραγματικότητα όταν χαράσσονται στόχοι και όταν όλοι είναι πρόθυμοι να συνεργαστούν. Και αυτή η γνωμοδότηση προτείνει οράματα τα οποία συμπληρώνονται με συγκεκριμένες δράσεις.

3.2 Η ΕΟΚΕ ζητεί να αναπτυχθεί μια ανταγωνιστική και βιώσιμη γεωργία η οποία να συμβάλλει στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης και στην κοινωνική ισορροπία

3.2.1 Υπάρχει μια ανταγωνιστική γεωργία η οποία λειτουργεί με κριτήρια βιωσιμότητας. Η βιώσιμη γεωργία πρέπει να εκλαμβάνεται ως αδιάλειπτη διαδικασία κατά την οποία μέσω του μόνιμου διαλόγου μεταξύ των ενδιαφερόμενων παραγόντων επιτυγχάνονται οι στόχοι μιας ισορροπημένης σχέσης μεταξύ της οικονομίας, της οικολογίας και του κοινωνικού τομέα.

3.2.2 Η απασχόληση στη γεωργία μεταβάλλεται. Παράλληλα με τις γεωργικές επιχειρήσεις που απασχολούν σε μόνιμη βάση εργαζόμενους που υπάγονται στο υποχρεωτικό ασφαλιστικό σύστημα, λειτουργούν και πιο ελαστικές μορφές κάλυψης των απαιτήσεων της γεωργικής παραγωγής, όπως επιχειρήσεις που παρέχουν γεωργικές υπηρεσίες και η εποχική απασχόληση.

3.2.3 Στα πλαίσια του παγκόσμιου εμπορίου εφαρμόζονται δίκαιοι όροι ανταγωνισμού. Αυτό συνεπάγεται την εφαρμογή κοινωνικών και οικολογικών προτύπων στις αναπτυσσόμενες χώρες.

3.3 Η ΕΟΚΕ ζητεί να αναπτυχθεί μια βιώσιμη γεωργία η οποία να λειτουργεί στα πλαίσια μιας ολοκληρωμένης πολιτικής για τον αγροτικό χώρο. Συγχρόνως θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι συνέπειες για τους συναφείς τομείς στην παραγωγική αλυσίδα.

3.3.1 Η δεύτερη Ευρωπαϊκή Διάσκεψη για την ανάπτυξη του αγροτικού χώρου, στο Σαλτσμπουργκ το 2003, προσέφερε σημαντικά εναύσματα για την αναδιοργάνωση της πολιτικής για την ανάπτυξη του αγροτικού χώρου. Επιτεύχθηκε η διασφάλιση της απαραίτητης κοινοτικής χρηματοδότησης, η οποία θα συμπληρώνεται από τους κρατικούς προϋπολογισμούς σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση, χωρίς να υποτιμηθεί η σημασία της γεωργίας. Το ισχύον πολύπλοκο και δύσκαμπτο σύστημα απλοποιήθηκε και συγχρόνως διευρύνθηκε και διασφαλίστηκε το πλαίσιο των γεωργικών ενισχύσεων.

3.4 Η ΕΟΚΕ ζητεί τη δημιουργία ενιαίου συστήματος στήριξης στην Ευρώπη το οποίο θα διασφαλίζει τα εισοδήματα των γεωργών

3.4.1 Η διαδικασία προσαρμογής στα νέα κράτη μέλη θα έχει ολοκληρωθεί το 2010. Ισχύει ενιαίο σύστημα στήριξης. Το εισόδημα των γεωργών είναι διασφαλισμένο. Οι γεωργοί αξιοποιούν νέες πηγές εισοδήματος όπως συμβαίνει στην πολυλειτουργική γεωργία. Οι άμεσες πληρωμές με βάση τις ποσότητες της παραγωγής περιορίζονται σταδιακά υπέρ μιας στήριξης των γεωργικών εισοδημάτων προσανατολισμένης προς την αποδοτικότητα.

3.4.2 Οι επιχειρήσεις προσαρμόζονται έγκαιρα στην συνεχή αναδιάρθρωση. Ασχολούνται γι' αυτό σε αυξανόμενο βαθμό και με δραστηριότητες που δεν εντάσσονται πλέον στην παραδοσιακή γεωργία.

3.4.3 Η στήριξη με προσανατολισμό την αποδοτικότητα συμπεριλαμβάνει μεταξύ άλλων περιβαλλοντικά μέτρα, διάθεση εκτάσεων και εγκαταστάσεων για τον τουρισμό.

3.4.4 Οι γεωργοί που επιθυμούν να παύσουν τη λειτουργία της εκμετάλλευσής τους και οι μισθωτοί που εγκαταλείπουν τον γεωργικό τομέα, έχουν τη δυνατότητα να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες υπέρ της απασχόλησης και της επαγγελματικής κατάρτισης.

3.5 Η ΕΟΚΕ αναμένει αύξηση της απασχόλησης στη γεωργία

3.5.1 Η αλλαγή του νομικού καθεστώτος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και των σχέσεων ιδιοκτησίας έχουν πλέον ολοκληρωθεί και όλες οι νομικές μορφές συνυπάρχουν ισότιμα στη γεωργία. Η απασχόληση εργαζομένων και επιχειρηματιών στη γεωργία (συμπεριλαμβανομένης της εποχικής και της μισθωτής εργασίας) συνολικά σημειώνει αύξηση. Σε συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους έχουν δημιουργηθεί περιφερειακά κεφάλαια με στόχο την προώθηση της απασχόλησης και τη βελτίωση της επαγγελματικής κατάρτισης.

3.5.2 Οι διάφορες δυνατότητες ενίσχυσης χρησιμοποιούνται πράγματι. Η χορήγηση των διαφόρων δημόσιων ενισχύσεων εφαρμόζεται με κριτήριο την μακροπρόθεσμη διασφάλιση και τη δημιουργία δυνατοτήτων απασχόλησης.

3.5.3 Κατά την ανάλυση της απασχόλησης, η εποχική εργασία υπολογίζεται σε ισοδύναμες μονάδες πλήρους απασχόλησης. Οι παράνομες σχέσεις εργασίας μετατράπηκαν σε νόμιμες σχέσεις εργασίας.

3.6 Η ΕΟΚΕ ζητεί οι κοινωνικοί εταίροι να συνάπτουν συλλογικές συμβάσεις που διασφαλίζουν κατάλληλα εισοδήματα

3.6.1 Για τους εργαζόμενους στη γεωργία συνάπτονται συλλογικές συμβάσεις οι οποίες ισχύουν σε όλους τους τομείς, ώστε οι ελάχιστοι μισθοί που καθορίζονται από το κράτος να αποτελούν την εξαίρεση. Οι συμβάσεις αυτές διαμορφώνονται με τέτοιο τρόπο ώστε να διασφαλίζουν ικανοποιητικό εισόδημα.

3.7 Η ΕΟΚΕ ζητεί να διασφαλισθεί ίση μεταχείριση των εποχικών εργαζομένων

3.7.1 Για τους εποχικούς και τους διακινούμενους εργαζόμενους ισχύουν συλλογικές συμβάσεις. Όλοι οι εργαζόμενοι δικαιούνται αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης και ασφάλεια συνταξιοδότησης.

3.7.2 Οι εποχικοί εργαζόμενοι πρέπει να ενημερώνονται στη μητρική τους γλώσσα σχετικά με τις διατάξεις προστασίας της υγείας στους χώρους εργασίας. Η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται ότι αυτό είναι ακόμη δύσκολο και καλεί τις ευρωπαϊκές επαγγελματικές συννομοσπονδίες και τους ασφαλιστικούς φορείς κατά των ατυχημάτων να ασχοληθούν με το θέμα αυτό και να υποβάλουν κατάλληλες προτάσεις.

3.7.3 Δεν υπάρχει πλέον παράνομη απασχόληση.

3.7.4 Σε περίπτωση που οι επιχειρήσεις χρειάζονται πρόσθετο εργατικό δυναμικό, μπορούν να υιοθετηθούν διατάξεις για την πρόσληψη εργαζομένων από τρίτες χώρες.

3.8 Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι κατά την πιστοποίηση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων ως κύρια πηγή εισοδήματος θα εφαρμοστούν κοινωνικά κριτήρια και δείκτες, ως συμβολή στην αειφόρο ανάπτυξη της γεωργίας

3.8.1 Η θέσπιση της πιστοποίησης γεωργικών εκμεταλλεύσεων που λειτουργούν ως κύρια πηγή εισοδήματος αποτελεί ουσιαστική συμβολή στην αειφόρο ανάπτυξη της γεωργίας. Στα πλαίσια της καθιέρωσης παρόμοιου κοινοτικού συστήματος καθορίζονται κοινωνικά κριτήρια και δείκτες.

3.9 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η αποτελεσματική λειτουργία των ασφαλιστικών συστημάτων θα καταστήσει ελκυστικές τις θέσεις απασχόλησης στη γεωργία

3.9.1 Τα συστήματα κοινωνικής πρόνοιας στη γεωργία προστατεύουν τους εργαζόμενους από την κοινωνική περιθωριοποίηση και τον κοινωνικό αποκλεισμό.

3.9.2 Η ασφάλεια γήρατος για γεωργούς και εργαζόμενους στη γεωργία προσφέρει κατάλληλο εισόδημα στους ηλικιωμένους⁽³⁾. Οι ρυθμίσεις για την πρόωρη συνταξιοδότηση προσφέρουν τη δυνατότητα αξιοπρεπούς συνταξιοδότησης.

3.9.3 Προκειμένου οι εργαζόμενοι στη γεωργία να φθάνουν στην ηλικία συνταξιοδότησης με καλή κατάσταση της υγείας τους, θα πρέπει το εργασιακό περιβάλλον κατά τη διάρκεια του ενεργού βίου τους να συμβάλλει στην αειφόρο ανάπτυξη της εργατικής δύναμης. Για το σκοπό αυτό έχουν θεσπιστεί αποτελεσματικές ρυθμίσεις και μέσα στα πλαίσια μιας ευρωπαϊκής στρατηγικής. Η ευρωπαϊκή αυτή στρατηγική συμπληρώνεται από εθνικές στρατηγικές και την προστασία του χώρου εργασίας στη γεωργία.

3.9.4 Στην Ευρώπη, τα εθνικά συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως στη γεωργία χαρακτηρίζονται από διαφάνεια και συμβατότητα, ώστε οι εργαζόμενοι να μπορούν χωρίς πρόβλημα να περνούν από το ένα σύστημα στο άλλο.

3.10 Η ΕΟΚΕ ζητεί την χάραξη τομεακής στρατηγικής για την δια βίου μάθηση με στόχο τη στήριξη της απασχόλησης

3.10.1 Η τομεακή στρατηγική της δια βίου μάθησης η οποία υλοποιείται απαρτίζεται από τους ακόλουθους πυλώνες:

- βασική επαγγελματική κατάρτιση,
- συνεχής κατάρτιση για τους εργαζόμενους που απασχολούνται στη γεωργία
- προώθηση της επιχειρηματικότητας στη γεωργία
- η μάθηση σε προχωρημένη ηλικία.

3.10.2 Η υλοποίηση της στρατηγικής καθώς και η δημιουργία στις αγροτικές περιφέρειες δικτύου κέντρων επαγγελματικής κατάρτισης, στηριζόμενων στις εταιρικές σχέσεις των κοινωνικών εταίρων, προκάλεσε την αύξηση της ζήτησης για επαγγελματική κατάρτιση στο γεωργικό τομέα.

3.10.3 Η συμφωνία των κοινωνικών εταίρων για την επαγγελματική κατάρτιση υλοποιείται με την κατάλληλη συμμετοχή και των αρμόδιων αρχών.

3.10.4 Τα μέτρα αυτά χρηματοδοτούνται με ευρωπαϊκούς πόρους από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, πόρους της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής και του προγράμματος LEADER και συγχρηματοδοτούνται από τα επιμέρους κράτη μέλη.

3.10.5 Η εικόνα της γεωργικής και δασικής εργασίας μπορεί να βελτιωθεί μέσω διασυννοριακών, ευρωπαϊκών διαγωνισμών, καθώς και με την οικονομική υποστήριξη μεμονωμένων ατόμων ή με τη χορήγηση υποτροφιών

3.11 Η ΕΟΚΕ ζητεί να συμμετάσχουν οι φορείς της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στην ανάπτυξη βιώσιμης γεωργίας στις αγροτικές περιοχές

3.11.1 Στα πλαίσια της «νέας συμμετοχής» που προβλέπεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση οι παράγοντες της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, τόσο σε εθνικό όσο και περιφερειακό επίπεδο, συμμετέχουν στον προσδιορισμό της βιώσιμης ανάπτυξης του αγροτικού χώρου. Ο ακρογωνιαίος λίθος της ανάπτυξης αυτής είναι η

ύπαρξη μιας γεωργίας που να στηρίζεται σε κριτήρια της βιωσιμότητας.

3.11.2 Θα πρέπει να παρασχεθεί κάθε δυνατή συμβουλή κατά την επίτευξη του στόχου αυτού. Τα προβλήματα που δημιουργούνται όταν υπάρχουν αλληλοσυγκρουόμενοι στόχοι, θα πρέπει να επιλύονται από κοινού και με υπευθυνότητα από τους παράγοντες της γεωργίας με τους παράγοντες της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, ώστε κατά την αξιοποίηση των πόρων να λαμβάνονται υπόψη και οικονομικά κριτήρια

3.11.3 Ένας από τους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης είναι η αναχαιτίση της εγκατάλειψης της υπαίθρου.

3.11.4 Όλα τα κράτη μέλη διαθέτουν μέσα που επιτρέπουν την πραγματοποίηση του κοινωνικού διαλόγου στο γεωργικό τομέα, τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο..

3.11.5 Η νομοθεσία είναι διαμορφωμένη κατά τέτοιο τρόπο ώστε να επιτρέπει την αποτελεσματική εκπροσώπηση των εργαζόμενων στις επιχειρήσεις.

4. Προοπτικές δράσης

4.1 Ανταγωνιστική και βιώσιμη γεωργία

4.1.1 Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ο μεγαλύτερος χρήστης των γαιών, είναι η γεωργία Η γεωργία αναλαμβάνει ιδιαίτερο ρόλο στα πλαίσια της βιώσιμης ανάπτυξης της Ευρώπης. Το γεγονός αυτό δικαιολογεί την ανάπτυξη ειδικής ευρωπαϊκής στρατηγικής για μια βιώσιμη γεωργία συμπληρωματικά προς την ευρωπαϊκή στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

— Η Επιτροπή χαράσσει τη στρατηγική αυτή σε συνεργασία με παράγοντες της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στον αγροτικό χώρο. Η στρατηγική αποτελεί τη βάση για τη συζήτηση σχετικά με τη διαμόρφωση της νέας περιόδου αναφοράς μετά το 2007.

— Η στρατηγική για τη βιώσιμη γεωργία μπορεί να επιτύχει μόνο εφόσον στηρίζεται από όσο το δυνατό μεγαλύτερο αριθμό πολιτών. Για το λόγο αυτό καλείται η Επιτροπή να καταρτίσει πρόγραμμα για την διάδοση της στρατηγικής και να χρηματοδοτήσει ανάλογες ενημερωτικές δράσεις όπως π.χ. σεμινάρια και δημοσιεύσεις. Οι εκπρόσωποι της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στις γεωργικές περιφέρειες καλούνται να συμβάλλουν στην υλοποίηση της στρατηγικής αυτής.

4.1.2 Το πρότυπο της βιώσιμης γεωργίας πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά τις διαπραγματεύσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου. Βασική προϋπόθεση πρέπει να είναι η παραγωγή υγιεινής διατροφής σε δίκαιες τιμές καθώς και η θέσπιση και εφαρμογή ελάχιστων κοινωνικών και περιβαλλοντικών προτύπων.

4.2 Ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη

4.2.1 Η Επιτροπή οφείλει να ζητήσει με έμφαση, σε όλα τα επίπεδα, τον κοινό προσανατολισμό των μέσων στήριξης. Βασική αρχή σε αυτό το πλαίσιο πρέπει να είναι η συμμετοχή των ενδιαφερόμενων παραγόντων, η σαφής διατύπωση των στόχων και η αειφόρος αποτελεσματικότητα των πόρων.

(3) Βλ. υποσημείωση 1.

4.3 Διασφάλιση των εισοδημάτων στη γεωργία

4.3.1 Στόχος της σταδιακής εναρμόνισης της γεωργικής πολιτικής των 15 και των υπό ένταξη κρατών είναι η διασφάλιση της απασχόλησης και των εισοδημάτων των ανεξάρτητων γεωργών και των εργαζομένων στη γεωργία. Σημαντικό εργαλείο αποτελούν σε αυτό το πλαίσιο οι μηχανισμοί διαφοροποίησης. Θα πρέπει να ενισχυθεί περισσότερο η στήριξη του γεωργικού χώρου με στόχο τη δημιουργία νέων πηγών εισοδημάτων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις.

- Η ενίσχυση στα πλαίσια της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής θα πρέπει να στοχεύει προς δύο κατευθύνσεις. Αφενός πρέπει να ενισχύονται επιχειρήσεις που διακρίνονται από νέες επιχειρηματικές ιδέες μέσω της χορήγησης μεταβατικής χρηματοδότησης, αφετέρου θα πρέπει να ενισχύονται με άμεση χρηματοδότηση οι επιδόσεις για τις οποίες δεν υπάρχει ζήτηση στην αγορά αλλά κρίνονται από κοινωνική άποψη αναγκαίες και επιθυμητές (όπως π.χ. αποκατάσταση της φυσικής κατάστασης ενός μέρους του τοπίου).
- Τα προγράμματα LEADER θα πρέπει να προσανατολίζονται σε μεγαλύτερο βαθμό προς τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων σε τοπικό επίπεδο, την απασχόληση και τη βιώσιμη ανάπτυξη.
- Στα πλαίσια του προγράμματος LEADER, θα πρέπει να υπάρχει δυνατότητα ενίσχυσης των μέτρων απασχόλησης και επαγγελματικής κατάρτισης για γεωργούς που είτε είναι αναγκασμένοι είτε επιθυμούν να εγκαταλείψουν τη γεωργική εκμετάλλευση, ώστε να μη βρεθούν άνεργοι. Ανάλογες προσαρμογές των προγραμμάτων πρέπει να πραγματοποιηθούν και για τα υπό ένταξη κράτη.

4.4 Η αύξηση της απασχόλησης στη γεωργία

4.4.1 Η τοπική διάσταση της απασχόλησης αποκτά όλη της τη σημασία στις αγροτικές περιφέρειες. Σ' αυτές τις περιφέρειες, όπου η εγκατάσταση μη γεωργικών επιχειρήσεων αποτελεί σπάνιο φαινόμενο, οι υφιστάμενες εκμεταλλεύσεις και οι εργαζόμενοι πρέπει να φροντίζουν οι ίδιοι για τη μελλοντική διασφάλιση των θέσεων εργασίας και να αναπτύξουν κοινά σχέδια. Οι προσεγγίσεις της Επιτροπής στα πλαίσια του προγράμματος LEADER καθώς και της ευρωπαϊκής πρωτοβουλίας για την απασχόληση, θα πρέπει να αναπτυχθούν περισσότερο και να συντονισθούν καλύτερα μεταξύ τους. Σε τοπικό επίπεδο οι τοπικοί παράγοντες δεν συμμετέχουν ακόμη επαρκώς στην εξέλιξη αυτής της διαδικασίας. Οι τοπικές και περιφερειακές αρχές (NUTS 1 και NUTS 2) παρουσιάζουν ακόμα μεγάλη καθυστέρηση όσον αφορά την ανάπτυξη της συμμετοχής. Για την επίτευξη των οραμάτων αυτών πρέπει να εφαρμοσθούν τα ακόλουθα μέτρα:

- τα ευρωπαϊκά προγράμματα όπως η ΚΓΠ, το LEADER, η απασχόληση σε τοπικό επίπεδο πρέπει να συνεκτιμούν περισσότερο τις επιπτώσεις της απασχόλησης στις αγροτικές περιφέρειες·
- ανάπτυξη και εφαρμογή προγράμματος για τους κοινωνικούς εταίρους στο γεωργικό χώρο, με στόχο την προώθηση της απασχόλησης σε τοπικό επίπεδο στα πλαίσια της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση·
- η Επιτροπή θα πρέπει να λάβει οπωσδήποτε μέριμνα ώστε τόσο στα εθνικά όσο και στα τοπικά προγράμματα δράσης για την απασχόληση να λαμβάνεται υπόψη και να περιγράφεται η κατάσταση της απασχόλησης στις αγροτικές περιφέρειες και στη γεωργία·
- στα πλαίσια των ευρωπαϊκών προγραμμάτων στήριξης θα πρέπει να αποδίδεται ιδιαίτερη σημασία στην εξέλιξη του επονομαζόμενου «τρίτου συστήματος» για τη σταθεροποίηση της οικονο-

μικής κοινωνικής και πολιτισμικής κατάστασης στον αγροτικό χώρο. Υπάρχουν πολυάριθμοι τομείς (στήριξη της κοινωνίας των πολιτών) που προσφέρουν ακόμη προοπτικές για τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης. Ιδιαίτερα στα νέα κράτη μέλη ο τρίτος τομέας ή, όπως αλλιώς ονομάζεται, ο κοινωφελής τομέας, δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα επαρκώς·

- Τα ευρωπαϊκά προγράμματα θα πρέπει να ενισχύουν τοπικούς πόρους που διατίθενται για την απασχόληση και την επαγγελματική κατάρτιση χάρη στους οποίους οι κοινωνικοί εταίροι μπορούν να αναλάβουν δράσεις στον τομέα της απασχόλησης και της επαγγελματικής κατάρτισης.

4.5 Οι κοινωνικοί εταίροι συνάπτουν συλλογικές συμβάσεις

4.5.1 Τα εισοδήματα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων διασφαλίζονται χάρη στην ΚΓΠ. Οι εργαζόμενοι που απασχολούνται στη γεωργία πρέπει, όπως όλοι οι εργαζόμενοι, να επωφελούνται από την εξέλιξη των εισοδημάτων. Βασική προϋπόθεση είναι η σύναψη συλλογικών συμβάσεων που θα επιτυγχάνεται μετά από διαπραγματεύσεις των κοινωνικών εταίρων. Κρατικές ρυθμίσεις όπως π.χ. ο καθορισμός του κατώτατου ελάχιστου εισοδήματος θα πρέπει να αποτελούν εξαίρεση. Το κράτος θα πρέπει να παρεμβαίνει μόνο όταν οι διαπραγματεύσεις δεν επιφέρουν κανένα αποτέλεσμα.

- Η εξέλιξη των μισθών και της απασχόλησης στη γεωργία καθώς και η κατάσταση των διακινούμενων και εποχικών εργαζομένων έχουν ιδιαίτερη σημασία για την οικονομική και κοινωνική συνοχή της ΕΕ των 25. Για το λόγο αυτό προτείνεται η δημιουργία παρατηρητηρίου για την εξέλιξη των μισθών, της απασχόλησης και της εποχικής εργασίας. Η αποστολή του θα είναι να πραγματοποιεί έρευνες σχετικά με τις επιπτώσεις της διεύρυνσης στην εξέλιξη των εισοδημάτων και την κοινωνική και οικονομική κατάσταση των εργαζομένων καθώς και όσον αφορά τη συνέχεια της κοινωνικής εξέλιξης στη γεωργία. Στόχοι του παρατηρητηρίου είναι: η παρακολούθηση της κατάστασης, η παροχή πληροφοριών κυρίως στους κοινωνικούς εταίρους, στην Επιτροπή και στις κυβερνήσεις, ο προσδιορισμός των προσανατολισμών και των επιλογών σχετικά με τα μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ισομερή Επιτροπή για τη Γεωργία να αναλάβει το ρόλο του παρατηρητηρίου.
  - Στις εκθέσεις της Επιτροπής πρέπει να περιγράφεται η κατάσταση των εισοδημάτων των εργαζομένων.
  - Στο πλαίσιο του κοινωνικού διαλόγου θα πρέπει να προωθείται η διοργάνωση ενημερωτικών εκδηλώσεων σχετικά με την κατάσταση των συλλογικών συμβάσεων μεταξύ των κοινωνικών εταίρων στα κράτη μέλη και στα υπό ένταξη κράτη.
  - Στα υπό ένταξη κράτη οι σχέσεις μεταξύ των κοινωνικών εταίρων δεν έχουν αναπτυχθεί στο βαθμό ώστε να καλύπτονται όλοι οι κλάδοι από συλλογικές συμβάσεις. Σε αυτόν τον τομέα θα πρέπει να προσφέρει η Επιτροπή και στο μέλλον την (κυρίως οικονομική) υποστήριξη της.
- #### 4.6 Εποχική εργασία
- 4.6.1 Προκειμένου να αποφευχθεί κάθε στρέβλωση στην γεωργική αγορά εργασίας της ΕΕ, θα πρέπει να συνεχιστεί η ρύθμιση της εποχικής εργασίας στον γεωργικό τομέα ακόμη και μετά την προσχώρηση των χωρών της Κεντρικής Ευρώπης.
- Οι κοινωνικοί εταίροι, με τη στήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, συμφωνούν για τα ελάχιστα πρότυπα όσον αφορά τη μεταχείριση και τη στέγαση των εποχικών εργαζομένων στη γεωργία.

- Το θέμα της εισαγωγής κοινοτικής ταυτότητας για τους διακινούμενους και εποχικούς εργαζομένους εξακολουθεί να είναι επίκαιρο ⁽⁴⁾. Η ταυτότητα αυτή δεν πρόκειται να αντικαταστήσει το διαβατήριο αλλά σκοπός της είναι να προσφέρει στους ενδιαφερόμενους εργοδότες και εργαζόμενους πληροφορίες σχετικά με την ειδικευση και την κοινωνική ασφάλεια.
- Σε περίπτωση που ο γεωργικός τομέας έχει αυξημένες ανάγκες σε εποχικούς εργαζόμενους μετά την διεύρυνση, θα πρέπει να καταρτιστεί ευρωπαϊκή ρύθμιση η οποία να συνεκτιμά τα συμφέροντα των κοινωνικών εταίρων και των κρατών μελών.

4.7 Η καθιέρωση κοινωνικών κριτηρίων και δεικτών κατά την πιστοποίηση γεωργικών εκμεταλλεύσεων που αποτελούν κύρια πηγή εισοδήματος

4.7.1 Η γεωργική παραγωγή αποτελεί ουσιαστικό παράγοντα της αιφόρου ανάπτυξης του αγροτικού χώρου. Εν τω μεταξύ πληθαίνουν οι καταναλωτές που απαιτούν μεγαλύτερη διαφάνεια όσον αφορά τις διαδικασίες εντός της επιχείρησης. Και οι γεωργοί όμως από την πλευρά τους ανταποκρίνονται ολοένα περισσότερο στις απαιτήσεις για μια διαφανή παραγωγή. Η υλοποίηση της διαφανούς παραγωγής μπορεί να επιτευχθεί με πολλούς τρόπους. Ωστόσο, η ανάπτυξη και καθιέρωση συστημάτων πιστοποίησης με τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για μια βιώσιμη γεωργία στην Ευρώπη!

- Τα συστήματα πιστοποίησης, οι σφραγίδες ποιότητας και τα σήματα αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της βιώσιμης γεωργίας. Για το λόγο αυτό το σύστημα πιστοποίησης θα πρέπει να περιλαμβάνει επίσης κοινωνικά κριτήρια και κοινωνικούς δείκτες.
- Στα πλαίσια των διατάξεων για την τήρηση της πολλαπλής συμμόρφωσης οι εκμεταλλεύσεις θα αξιολογούνται σύμφωνα με τα κριτήρια της διατήρησης των γαιών σε «καλή γεωργική κατάσταση». Η καλή γεωργική κατάσταση επιτυγχάνεται μόνον εφόσον όλοι όσοι συμμετέχουν στην παραγωγική διαδικασία είναι κατάλληλα προετοιμασμένοι για τα μελλοντικά τους καθήκοντα και διαθέτουν την απαραίτητη επαγγελματική κατάρτιση. Τα σχετικά κριτήρια θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται στον ορισμό του όρου «καλή γεωργική κατάσταση» ⁽⁵⁾.
- Σκοπός του συστήματος παροχής συμβουλών στις εκμεταλλεύσεις («Farm advisory system» — FAS) είναι η διαρκής βελτίωση της οικονομικής, περιβαλλοντικής και κοινωνικής κατάστασης στις επιχειρήσεις. Το σύστημα αυτό, εκτός από την παροχή συμβουλών στις εκμεταλλεύσεις, θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει και μια αυτόνομη παροχή συμβουλών στους εργαζόμενους με στόχο την προετοιμασία τους για την μελλοντική εξέλιξη ⁽⁶⁾.
- Στο γεωργικό τομέα ο κοινωνικός διάλογος ήδη λειτουργεί αποτελεσματικά σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Σε αυτό το πλαίσιο κρίνεται απαραίτητο να αρχίσουν το συντομότερο δυνατό διαπραγματεύσεις ευρωπαϊκού επιπέδου με θέμα τα κοινωνικά κριτήρια και τους δείκτες ως βάση για την ανάπτυξη κοινών προσεγγίσεων για την επίτευξη βιώσιμης γεωργίας. Τα κοινωνικά κριτήρια και οι δείκτες θα πρέπει να συμφωνηθούν από κοινού με τις ΜΚΟ, τις ενώσεις των καταναλωτών κτλ., ώστε να επιτευχθεί μια όσο το δυνατό ευρύτερη συναίνεση. Τα κριτήρια και οι δείκτες αυτοί θα αποτελούν τη βάση της αναπτυξιακής διεργασίας στις περιφέρειες.

4.8 Τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης σε μια βιώσιμη γεωργία

4.8.1 Σε πολυάριθμα κράτη μέλη, οι ιδιοκτήτες γεωργικών εκμεταλλεύσεων παραπονούνται για την έλλειψη ειδικευμένου εργατικού δυναμικού στον γεωργικό τομέα. Η έλλειψη αυτή δικαιολογείται εν μέρει από το γεγονός ότι οι θέσεις εργασίας στη γεωργία, σε σύγκριση με άλλους κλάδους, είναι ελάχιστα ελκυστικές, αφενός λόγω του χαμηλού εισοδήματος και αφετέρου λόγω της βαριάς σωματικής εργασίας. Η βελτίωση των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως θα μπορούσε να καταστήσει τα επαγγέλματα στον γεωργικό τομέα πιο ενδιαφέροντα για τους νέους εργαζόμενους.

- Στα πλαίσια της ΚΓΠ θα πρέπει να διευρυνθούν οι διατάξεις για την προκαταρκτική συνταξιοδότηση, προκειμένου οι εργαζόμενοι και οι επιχειρηματίες στη γεωργία να διαθέτουν αξιοπρεπείς όρους συνταξιοδότησης. Ο στόχος αυτός επιτυγχάνεται στα υπό ένταξη κράτη μέσω αντίστοιχων προγραμμάτων. Η ρύθμιση αυτή στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης είναι ιδιαίτερα επείγουσα, λόγω της δημογραφικής γήρανσης στη γεωργία.
- Η εφαρμογή της Συμφωνίας 184 του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας για την προστασία της υγείας στη γεωργία. Η Επιτροπή θα πρέπει να λάβει μέριμνα ώστε τα κράτη μέλη να επεξεργαστούν και να εφαρμόσουν στην πράξη τις εθνικές στρατηγικές για την ασφάλεια και της προστασίας της υγείας στο χώρο εργασίας στο γεωργικό τομέα.
- Θα πρέπει επίσης να αναληφθούν ευρύτατες πρωτοβουλίες με στόχο την ενημέρωση των διακινούμενων εργαζομένων σχετικά με τους τρόπους βελτίωσης της κοινωνικής τους ασφάλισης. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να συντονίσει και να στηρίξει οικονομικά αυτή την ενημερωτική εκστρατεία στην οποία θα πρέπει να συμμετάσχουν οι κοινωνικοί εταίροι και οι οργανισμοί της κοινωνικής ασφαλίσεως.
- Επίσης, τα κράτη μέλη οφείλουν να ανταποκρίνονται και στο μέλλον στην ευθύνη τους για τα συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως.
- Φορείς υποστήριξης επιχειρήσεων προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε μικρές γεωργικές εκμεταλλεύσεις σε περίπτωση απουσίας του υπεύθυνου της εκμετάλλευσής.

4.9 Μια κλαδική στρατηγική για τη δια βίου μάθηση στον γεωργικό τομέα

4.9.1 Προκειμένου να βελτιωθεί η κατάσταση της απασχόλησης στη γεωργία και στις αγροτικές περιοχές, θα πρέπει να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες για την αναβάθμιση του επιπέδου της επαγγελματικής κατάρτισης. Παράλληλα όμως με την ποιοτική βελτίωση της προσφοράς προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης, θα πρέπει να αναζωογονηθεί και η ζήτηση για επαγγελματική κατάρτιση. Το πλαίσιο του στόχου αυτού θα πρέπει να αποτελεί μια κλαδική στρατηγική για τη δια βίου μάθηση. Αυτό θα συμβάλει στην υλοποίηση μιας οικονομίας στηριζόμενης στη γνώση με την έννοια της στρατηγικής της Λισσαβώνας.

- Η Επιτροπή, θα επεξεργαστεί σε συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους στρατηγική που να απαρτίζεται από τέσσερις πυλώνες (βασική επαγγελματική κατάρτιση, συνεχής επαγγελματική κατάρτιση, ενθάρρυνση του επιχειρηματικού πνεύματος, μάθηση για τους ηλικιωμένους), με στόχο την προώθηση της δια βίου μάθησης στη γεωργία. Η στρατηγική αυτή θα πρέπει να συγχρηματοδοτηθεί με ευρωπαϊκούς πόρους όπως πόρους του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και της ΚΓΠ.

⁽⁴⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για την «Ανάπτυξη πρωτοβουλίας για τον προσδιορισμό του πλαισίου σχετικά με την απασχόληση διακινούμενων εργαζομένων από τρίτες χώρες στη γεωργία» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας), ΕΕ C 204 της 18.07.2000, σ. 92.

⁽⁵⁾ Βλέπε γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για την «Αναθεώρηση της ΚΓΠ», ΕΟΚΕ 591/2003, σ. 11.

⁽⁶⁾ Βλέπε γνωμοδότηση ΕΟΚΕ για την «Αναθεώρηση της ΚΓΠ», σ. 11.

- Η στρατηγική για τη δια βίου μάθηση θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει και την παροχή συμβουλών για την επαγγελματική κατάρτιση γεωργών και εργαζομένων στη γεωργία. Η χρηματοδότηση μπορεί να επιτευχθεί μέσω της ΚΓΠ. Οι χρηματοδοτικοί πόροι θα μπορούν να έχουν τη μορφή τεχνικής βοήθειας ενώ οι κοινωνικοί εταίροι θα πρέπει να συμμετάσχουν στον προσδιορισμό της προσφοράς όσον αφορά τον επαγγελματικό προσανατολισμό.
- Η διάδοση της τεχνολογίας διασφαλίζεται από ένα ευρωπαϊκό δίκτυο επαγγελματικής κατάρτισης το οποίο υποστηρίζεται από την Επιτροπή και απαρτίζεται από φορείς του τομέα της απασχόλησης και της επαγγελματικής κατάρτισης στους οποίους εκπροσωπούνται και οι κοινωνικοί εταίροι.
- Οι οικονομικοί πόροι διασφαλίζονται από το Περιφερειακό Ταμείο.

4.10 Οι κοινωνικοί εταίροι διαμορφώνουν το περιεχόμενο της αειφόρου ανάπτυξης του αγροτικού χώρου

4.10.1 Η διαδικασία ανάπτυξης των εργασιακών σχέσεων μεταξύ των κοινωνικών εταίρων στον γεωργικό τομέα διαφέρει έντονα από κράτος σε κράτος. Η Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλει να θεσπίσει μέτρα για την ανάπτυξη του κοινωνικού διαλόγου.

- Η Επιτροπή καλείται να εξαντλήσει όλα τα παραδείγματα καλών πρακτικών στον τομέα των εργασιακών σχέσεων, να τα αξιολογήσει και να κοινοποιήσει τα αποτελέσματα.
- Η Επιτροπή θα πρέπει να διαθέσει για τους κοινωνικούς εταίρους των υποψήφιων κρατών μελών οικονομικούς πόρους ώστε να συνεχιστεί στις χώρες αυτές η θετική και καινοτόμος προσέγγιση των σχέσεων μεταξύ των κοινωνικών εταίρων.

4.10.2 Στην ανάπτυξη της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών με στόχο την αειφόρο ανάπτυξη του αγροτικού χώρου, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και να συμμετάσχουν όλοι οι σημαντικοί παράγοντες. Θα πρέπει να δημιουργηθούν δυνατότητες συμμετοχής ώστε να αναπτυχθεί όσο το δυνατό περισσότερο η κοινωνία των πολιτών.

- Μέσω του κλαδικού διαλόγου στη γεωργία, τόσο στα κράτη μέλη όσο και στις περιφέρειες, μπορεί να αξιοποιηθεί ο αντίκτυπος των συνεργιών. Η Επιτροπή θα πρέπει να λάβει μέριμνα ώστε να δημιουργηθούν όργανα διαλόγου στα πλαίσια των σημαντικότερων προγραμμάτων. Ο στόχος του κλαδικού διαλόγου θα πρέπει να είναι η συμφωνία σχετικά με την εξέλιξη των προγραμμάτων και προώθησης σχεδίων στα πλαίσια των λειτουργικών προγραμμάτων μεταξύ άλλων LEADER, ΕΚΤ και Περιφερειακό Ταμείο.
- Η διαδικασία ενός τοπικού προγράμματος δράσης για την υλοποίηση της αειφόρου ανάπτυξης δεν έχει θεμελιωθεί ακόμη στις αγροτικές περιφέρειες. Σημαντικό στοιχείο θα ήταν να ενθαρρυνθεί η συμμετοχή όσο το δυνατόν περισσότερων ανθρώπων. Οι προσεγγίσεις από τη βάση προς την κορυφή μπορούν να καρποφορήσουν μόνο με την προϋπόθεση ότι οι πολίτες θα είναι σε θέση να συμμετάσχουν. Παρόμοια προσέγγιση είναι επίσης αναγκαία για την επιτυχία της πολιτικής απασχόλησης σε τοπικό επίπεδο.
- Σε όλες τις αγροτικές περιοχές των περιφερειών θα πρέπει να δημιουργηθούν εργαστήρια της αγροτικής ανάπτυξης, στους κόλπους των οποίων σημαντικοί παράγοντες (βουλευτές, επικεφαλής των διοικητικών αρχών, γεωργικές και συνδικαλιστικές οργανώσεις εκπρόσωποι της εκκλησίας κ.α) θα εξετάζουν τα προβλήματα των αγροτικών περιφερειών.

Βρυξέλλες, 29 Ιανουαρίου 2004.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Roger BRIESCH